

– Vi måste ta tillbaka m

”Var och en har rätt till en levnadsstandard som säkerställer hälsa och välbefinnande för såväl honom som hans familj, innefattande föda, kläder, bostad, hälsovård och nödvändig social service.”

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, artikel 25.

Rätten att var dag få äta sig mätt är väl ändå så självklar att ingen behöver påpeka den saken, säger du som svensk. Men du vet att tittar vi runt hörnet på välfärdsstugan så ser det allt annat än självklart ut. Bor du i storstan räcker det förresten att gå ner i tunnelbanan för att rubbas i tron!

För massor av klotets innevånare är det en fråga om att överleva morgondagen, att skaffa bytesmedel och att ha vassa armbågar.

Mat finns – den finns i mängd. Det handlar inte om produktionsresurser utan om sans och moral om livsmedel ska hamna i munnen på ett svältande barn eller gå till grisfabriker, gasutvinning, gödselstackar eller kapitalets siloanläggningar för senare placering i gynnsamt läge. Så var det med den principen.

Det är den ordning som Världsbanken och övriga tvångsapparater i det ekonomiska kasinot vill få oss att acceptera som normal. Duger du inte i placeringsracet, så är du illa ute. Men si, det finns de som sätter sig på tvären.

Orlando Nuñez varnar för kapitalets rövarplaner.

FOTO: CIPRES

På frizonen Las Mercedes i närheten av Managua arbetar mest unga kvinnor.

FOTO: MAGDA BRÄTTEMARK

Varnar för rövarplaner

En av dessa är Orlando Nuñez, känd ekonom från Sorbonne, sociolog, agronom, deputerad för FSLN och föreståndare för utvecklingsbyrån CIPRES i Managua. Längre har han varnat för det internationella kapitalets krigs- och rövarplaner mot svaga ekonomier i världen. För närvarande är det Bushregimen med kumpaner på Wall Street och i Pentagon som håller i yxan. Deras formella verktyg är *Puebla-Panamá*-planen, som innebär att Mexiko och Centralamerika ekonomiskt ska inlemmas i USA:s hemmamarknad, men med starka restriktioner när det gäller arbetskraftens rörlighet. Denna plan ger storbolagen fritt spelrum att nyttja 100 miljarder människors liv för att maximera sina vinster. En stående ingrediens är direktinvesteringar i form av produktionsenklaver, *free zones*, undantagna från lokal beskattning.

För två år sedan samlade Orlando Nuñez ett antal centralamerikanska ekonomer och bondeledare till ett symposium kallat *Foro de Managua*, dels för att följa upp de motdrag man gjort under tidigare möten och för att analysera fiendens strategier och möjliga försvarsåtgärder mot dessa. Huvudteserna har Nuñez samlat i en liten, svart, bok på 80 sidor. Titeln är *Soberanía Alimentaria y Economía Popular*, Självständighet beträffande livsmedel och folklig ekonomi.

Folklig ekonomi

Med ”folklig ekonomi” förstår Nunez producenter som själva arbetar i sitt företag, egen-

företagare. I Nicaragua betyder detta främst familjejordbruk och hantverkare med inga eller få anställda. Också kooperativ räknas hit. Inom denna ekonomi syftar man inte främst till att maximera vinst utan på att tillfredsställa samhälleliga behov och höja sin levnadsstandard till en dräglig nivå. Det blir i en sådan ekonomi sällan något överskott som kan placeras på världsmarknaden, även om det kan ta formen av monokulturdrift som kaffeodling, där givetvis export är affärsidén. Motståndaren, de internationella utvecklingsbankerna och bolagen, kräver att bönderna ska producera handelsvaror där kommersiella intressen kan ”ta hem” vinster. *Plan Puebla-Panamá* går ut på just detta, att förse spekulanterna med råvaror. Själva bör bönderna leva av spagetti som tillhandahålls av spekulanterna.

Välter hela bordet

Nuñez välter hela bordet: vi har olja så vi klarar oss, bort med klorna! Vi vet vilken sorts majs som passar på våra jordar utan att konsultera Washington. *Biodiversidad* är ett nyckelbegrepp i denna ekonomiska och politisk-kulturella kamp från de lokala producenters sida. Nuñez tillmäter kvinnorna en stark roll i denna frihetskamp för folkliga ekonomi. Inte ur ett renodlat genderperspektiv utan snarare därför att hos det latinamerikanska kvinnokollektivet finns en tradition att ta ansvar som ofta saknas hos männen. Kvinnorna har fått ta stöten i många slags kriser. Det finns där en fond av vishet och kunskap att ty sig till. Kvinnliga kooperativ brukar sega sig fram där männen emigrerat. Kvinnor envisas med att baka

akten från förrädarna

tortillas i tidiga ottan, sätta korgen på skulden och gå ronden i kvarteren. Ty MASECA:s konserverade majsplättar får inte den rätta skorpan. Felsatsat mina herrar!

Orlando Nuñez vill bryta 500 års undergivenhet mot herrar av alla slag. Ge utbildning i hushållning med jordens resurser, vilket innebär naturenlig odling utan beroende av kemimonopolens gifter. Han vill sticka hål på kapitalets reklamballonger, brännmärka korrumpierade köpmän och politiker, sätta stopp för indirekta skatter som inte fördelas till den sociala sektorn utan svindlas bort på valutaspel. Slut med katt- och rättaleken med sociala rättigheter som el och vatten. Han spar inte på krutet när Washington och Bryssel menar att de genom något slags gudomligt rådslag fått rätten att beskatta import av utvecklingsländernas råvaror medan de subventionerar dumpningen av egna livsmedel i dessa länder för att knäcka dessas jordbruk och därmed folkets självständighet beträffande sin egen mat.

Ta makten tillbaka

Vi måste ta tillbaka makten från förrädarna; stoppa utförsäljningen av folkets gemensamma egendom; inga skattepengar till skatteparadiserna Caymanöarna samt krediter till småproducenterna och teknisk rådgivning är några av deviserna.

De latinamerikanska regimerna har sedan spanska erövringen varit närmast slavekonomier, där arbetare och bönder hållits undertryckta, skuldsatta och på svältgränsen av lokala makthavare. Dessa exporterade sitt överskott och fick så hjulen att rulla, ur kapitalets synpunkt. I dag har dessa i sin tur tvingats bort av utländska herrar som direktinvesterar i produktion för världsmarknaden, främst USA. OK, svältlön är bättre än ingenting.

Katastrofen kommer snart

Eftersom herrefolket slipper alla lokala skatter och får rabatter enbart för att hålla folk inlåsta i sina arbetsläger under dygnets alla ljusa timmar, så kommer den sociala katastrofen inte att dröja, varnar Nuñez. Den nationella produktionen kostar i dag mer än den smakar, både för producent och konsument. De inhemska näringsidkarna har skuldsatt sig för att hålla produktionen igång trots den il-

Nicaraguas framtid, dess hjärta och lungor, finns bland bondebefolkningen.

FOTO: VFSN-ARKIV

lojala konkurrensen. Nu kommer räkningen och den är saltad med ränta på ränta. "Vi har inga gränser kvar, ingen inre ekonomi, inte ens egna kapitalister eller yrkesarbetare", klagar Nuñez. "Det är de som tillsätter våra representanter, ockuperar våra badstränder och byter ut vår folkliga kultur mot sina aprvål."

Att fackföreningar lever på konstgjord andning, bistånd, säger sig självt. Det ingår i planen att du ska vara utbytbar, när som helst. Vem riskerar då att ställa sig i talarstolen?

Fienden har en bred arsenal av tvångsmedel: Internationella valutafonden, Världsbanken, Internationella utvecklingsbanken, världshandelsorganisationen WTO och USA:s strategiska militärbaser med sina nät av idoga spioner. Få är de som organiserar sig för motstånd, men Nuñez tror ändå att Latinamerikas bönder är en kraft som kan organisera sig. Bondefamiljerna har viljan att hålla samman och arbeta sig upp ur underlägen.

Bönderna är motorn

I dag är det bönderna som är ekonomins motor, inte företagen. Orlando Nuñez hämtar inspiration från den skandinaviska bonderörelsen. Familj jordbruk med sina sparkassar, LRF, Arla etc. Att dessa nu är reducerade till fyra procent syns inte bekymra. Men problematiken är långt mer dramatisk än den någonsin varit i Skandinavien. I Latinamerika bryter hela folk upp från svälten på landsbygden och beger sig till slummen i städerna, där de köar

vid slavfabrikernas portar i gryningen. De mest företagsamma ålar i gräset i Arizonas öknar, för den som klarar minfalten kan bli rik...

Orlando Nuñez ser att det brådskar, något kan omedelbart göras: till exempel överge *gallo pinto* för *gallo negro*, alltså satsa på att odla svarta böner i stället för de traditionella röda. De svarta kan man exportera till marknader som Venezuela, Kuba, Costa Rica, Mexiko och så vidare. Eko-safari för turisterna har stora förutsättningar i Nicaragua. Det gäller att hinna före taiwaneserna.

Omläggning av jordbruket till organisk odling kräver ett nytänkande, där utbildade ungdomar kan få en framtid. Rörelsen *Campesino a Campesino* är en sådan utveckling.

Nuñez när en dröm att någonstans ifrån ska komma en upplyst och rättsskaffens regering, som inser att Nicaraguas framtid, dess hjärta och lungor finns bland bondebefolkningen, som alltså ger varje familj en människovärdig bostad, en dräktig ko, tre grisar och fem höns. Därtill krediter, gratis agronomer och barnmorskor.

Maos "lilla röda", Khadaffis "lilla gröna" och Nuñez lilla svarta, tecken i skyn! Världen vill inte höra. Desperationen växer obevekligt och resulterar i reaktioner som hos vildhjärnan George W Bush som bara kan öka kaoset i världen. "Ge oss fem år!", vädjar Nuñez till de stora biståndsgivarna. Hittills har Sida visat ett förstrött intresse. Kanske man där inte läser otrevliga notiser om hemmagjorda bomber?

Ingvar Enghardt